List 3. Tečaj XLVIII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 15. januvarija 1890.

Obseg: Seja glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe Kranjske dne 23. decembra 1889. — Razglas zastran modre galice (bakrenega vitrijola). — Obrezovanje živih mej. — Posrednje cepljenje. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Politične stvari. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Seja glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe Kranjske dne 23. decembra 1889.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gospod cesarski svetnik J. Murnik, navzoči so bili odborniki gg. podpredsednik J. Fr. Seunig, baron Lazarini, Lenarčič, Ogorevc, Povše, Robič, Witschl, dr. pl. Wurzbach in tajnik Gustav Pirc.

Predsednik poroča ob osebnih pozvedbah glede kmetijske in gozdarske razstave l. 1890. na Dunaji in predlaga vzprejeti ponudbo tesarskega mojstra Otteja na Dunaji, da priredi paviljon za skupno kranjsko izložbo. Predlog se vsprejme.

Na podlogi vsestranskih pozvedeb ukrene odbor sedaj, ko so cene nizke, kupiti približno toliko modre galice, kolikor bi se je utegnilo l. 1890. na Kranjskem rabiti. Cena za prodaj se določi na 33 kr., in sicer z zavojem vred. Primankljaj se bode pokril iz deželne podpore.

Glavni odbor ukrene porabiti iz družbene zaloge primeren znesek, da mu bode mogoče dajati udom galico ceneje. Vsled tega ukrene postaviti ceno za ude na 31 kr.

Tajnik poroča. Prošenj za nagrado starim in zaslužnim poslom prišlo je 365. katerih je bilo 30 prepozno vloženih. Prosilcem, ki služijo po 15 do 20 let, bilo je 163, po 21 do 30 let 101, po 31 do 40 let 45, in takih, ki služijo po 40 in več let, pa 26. Tajnik predlaga, da dobodo 20 deželnih podpor po 10 gld. najstarejši posli, drugi naj pridejo polagoma prihodnja leta z ozirom na darila, ki bodo na razpolaganje, na vrsto. Odbor pritrdi temu nasvetu in določi prosilce, ki bodo nagrajeni.

Poročilo boštajnske podružnice o ustanovitvi gozdne drevesnice vzame glavni odbor na znanje.

Z obžalovanjem vzame odbor na znanje odpoved velezaslužnega podružničnega predsednika postojinskega veleč, gospoda dekana in častnega kanonika Hofstetterja, kateri je odložil ta posel zaradi hude očesne bolezni. Odbor ukrene izraziti zaslužnemu gospodu najtoplejšo, zahvalo svojo in poskrbeti, da dobi podružnica novega predstojnika.

Odbor vzame hvaležno na znanje naredbo vis. deželnega obora, vsled katere se družbi dva velika oblokana prostora v deželni hiši v Salendrovih ulicah prepuščata za skladišče.

Odbor ukrene toplo priporočati deželnemu odboru prošnjo Alojzija Ferjančiča na Slapu za podporo v napravo poskusnega ameriškega vinograda.

Na predlog kostanjeviške podružnice ukrene glavni odbor: 1.) delati na to, da dobi podružnica brezplačno ameriških trt za svoje poskusne vinograde; 2.) da se izpremene, nekatere naredbe vis. deželnega odbora glede nadziranja poskusnih vinogradov ter tudi glede troškov za to nadziranje; 3.) da priskrbi podružnici podporo za napravo še enega poskusnega vinograda na Čateži in 4.) da se bode po možnosti oziralo ob prodaji plemenske govedi na Kostanjevico.

Odbor ukrene priskrbeti podružnici krški podpore za poskusni ameriški vinograd in ravno tako za dva taka vinograda podružnici novomeški.

Naredbe c. kr. deželne vlade glede poskusnih vinogradov ukrene odbor priobčiti v „Novicah“.

Z ozirom na velikansko škodo, ki preti letošnje leto naši deželi po mrčesih, ukrene odbor izposlovati 400 gld., kateri se bodo porabili za nagrade po določilih, ki se bodo v ta namen ob svojem času objavila.

Posestniku na Gorenjskem dovoli odbor prodati subvencijskega bika.

UNGS-STEMPEL

Razglas zastran modre galice (bakrenega vitrijola).

Vsled prošnje dovolil je vis. deželni zbor kranjski c. kr. kmetijski družbi primeren kredit za nakup modre galice, katera je, v vodi razstopljena in na trte škropljena, popolnoma zanesljivo sredstvo proti strupeni rosi po trtah. Z ozirom na to in ker po izkušnjah ta bolezen trte popolnoma in hitreje nego trtna uš uniči in ker se je pokazalo lansko leto, kako so brezvestni trgovci drli revne vinščake ter jim prodajali galico po 80 do 100 kr. kilo, kupil je je glavni odbor za gori navedeni kredit uže sedaj, ko ji je nizka cena, ter jo bode oddajal ob svojem času po tako znižani ceni, da bode te troške za varstvo svojega pridelka zmagaval tudi manj premoženi posestnik.

Glede na to in ker se je odboru posrečilo določeno množico kupiti po zelo nizki ceni, oddajal bode kilo modre galice po 33 kr. z zavojem vred, udom c. kr. kmetijske družbe kranjske pa po 31 kr. Primankljaj bode odbor plačal za ude iz družbene zaloge.

Obrezovanje živih mej.

Neki vrtnar piše v „Oeconomu“ to le o obrezovanji živih mej: Ako sem hotel previsoke meje porezati, napel sem v primerni visokosti tanko vrvico, ali pa sem po raznih mestih določil pravo visokost in potem rezal na oko. Ker mi ni nikakeršno obrezovanje nič kaj prav šlo izpod rok — vrvica zaradi svoje teže ni ostala vodoravna, na oko pa se tudi ni zanašati — za to sedaj tako le delam: Vzamem štirioglato lato in pribijem na njo v tisti visokosti, v kateri naj bode meja obrezana, počez in vodoravno drobno deščico. To pripravo postavim na tla ob mejo, in deščica mi kaže, kako naj režem. S pomočjo te priprave obrezujem mejo kakor po črtalu.

Posrednje cepljenje.

Omenjal sem uže ob drugih prilikah, da na šolskem vrtu najbolj kaže pritlikavce vzgojevati. Dajo nam namreč raznovrstnega finega sadja, potrebujejo le malo prostora ter ne ovirajo drugih kultur. Imamo pa na vrtu tudi lahko toliko vrst, kolikor je debel. Torej lahko natanko opazujemo, katere vrste se v dotičnem kraji najbolj sponašajo, in jih potem lahko priporočamo z dobro vestjo.

V ta namen cepimo jabolka za veče oblike na dusenj, za manjše pa na ivančke. Hruške cepimo pa na kutino. A dočim vse vrste jabolčne uspevajo na omenjenih podlogah, vendar pa so hruške bolj kočljive, ter ne uspevajo vse vrste na kutini. Vzemimo n. pr. k l e r ž e v k o. Če cepimo to hruško na kutino, redila bo navadno že v tretjem letu, a lesa bo delala malo in poginila že navadno pred osmim letom, Kako to? Zato, ker ta hruška s kutino ne simpatizuje. Sad njen je izredno lep in tudi dober. Marsikomu bi bilo torej žal, če bi te hruške ne mogel na svojem vrtu imeti.

Da pa to in enake fine hruške vendar moremo na malem vrtu imeti, ne da bi jih morali cepiti na lesniko, poslužimo se posrednjega cepljenja. Na kutino namreč cepimo najprej tako hruško, ki ž njo simpatizuje in torej na njej rada in veselo raste. Take hruške so posebno te le: Albertovka, Gelertova maslenka, Dimontovka, Angulenka, Godojanka in Pastorovka. Prihodnje leto pa cepimo na to tako hruško, ki s kutino ne simpatizuje. Vzgojujemo jo pa dalje tako, kakor bi bila naravnost na kutino cepljena. Če pa hočemo imeli visoko deblo na pritlični podlogi, cepimi na kutino ž njo simpatizujočo hruško, a na njo pa nesimpatizujočo v višavi 100—150 c/m. S kutino ne simpatizujejo te le hruške: Julijska dekanka, hranilka, Viljemovka, Kongresovka, Napoleonova maslenka, klerževka, prezidentovka, žlahtna krasana, Marija Lujiza itd.

J. Žirovnik.

Sadjarjem!

Skoraj vsako zimo oglodajo zajci veliko sadnega drevja. Posebno so jim všeč jabolka. Drevje moramo torej v pravem času zavarovati. To pa lahko storimo na več načinov. Eni ovijo drevje z rženo slamo. A lačni zajci odtrgajo slamo in oglodajo drevo. Drugi odenejo drevje s trnjem. To delo zahteva primeroma dosti časa in je jako sitno. Izkušnja me uči, da je najbolje, če namažemo drevje z redkim močnikom iz kravjaka, krvi in apna. Vsake tvarine vzemi eno tretjino. Drevje namaži kacega lepega, suhega dne, da se lehko posuši mazilo. Tega mazila se gotovo ne dotakne zajec. Poleg tega pa to mazilo pokonča vso mrčesjo zalego po lubovih spokah in po mahu ter ohrani drevesu snažno in gladko lubje (kožo).

Razne reči.

* **Kdaj je treba konja prekovati.** Kakeršne so razmere, tako tudi sploh morejo podkóve menj ali dělj časa neizpremenjene ostati na kopitu. Če je konj tak, da jih do dobrega obnosi, predno preteče mesec dni, ni mu jih v tem času sila s kopita snemati. To velja tudi o konjih plitvega in mehkega roga, kateri kesno raste, ako se ga niso morebiti podkóve uže šest do sedem tednov držale; kajti če je to res, je konja mej tem časom treba jedenkrat razkovali in mu poprejšne podkove iz nova pribiti. A konji krepkih in zdravih nog, ki jim rog naglo raste, naj bi se prekovati, kadar mine prvih štirnajst dni. Pa tudi vsi konji, kateri mnogo ne delajo ali podkóv samo toliko obnosijo, da ostanejo dva mesca dobre, naj se prekujejo vsakih štirinajst dni, do rog ne preraste podkóv, in ob drugem prekóvanji železo deni zopot v ogenj ter podkóve novič primeri. Ni misliti, če konj malo dela, da je zato prekovilo dlje časa nepo-

trebno, ker te vrste konjem rog še mnogo hitreje raste nego li takim, kateri vsak dan pridno delajo.

* **Kdor ima na razpolaganje čresla,** ki ga usnjarji proč mečejo, naj na novo zasajeno drevesnico proti koncu maja, najbolje po kakem hudem dežji, čez in čez pospe s čreslom kakih 10 %m na debelo. V tako nasuti drevesnici ne raste plevel skoraj nič, in zemlja ostane pod čreslom rahla in toliko vlažna, da ne more škodovati drevesnici najhujša poletnja suša. Cepljenci uspevajo izvrstno, narede hitro debele in dolge poganjke, korenine se pa čudovito razrastejo. Iz tega je razvidno, kako dobro je posipati s čreslom, in jaz priporočam tako ravnati prav živo iz svoje večletne izkušnje.

* **Sadno drevje očistiš mahu,** ne da bi mu škodovalo, ako je namažeš z lugom od navadnega pepela ter mu primešaš na vsakih 20 litrov po pol kilograma pepela. To zmes moraš skuhati in vročo po deblu namazati. V malo dneh odpade mah in se ne prikaže več prihodnje leto.

* **Ako hočeš nadležno mačko proč spraviti s kakega mesta na vrtu,** potresi tist prostor s paprikovo moko. Zlasti v drevesnici so včasi mačke sitne, ker se vzpenjajo in raztegujejo po mladem drevji ter mu tako odluščajo popje. Drugače je pa mačka v obče na vrtu le koristna.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

147.

Teicha. Potopis. Vlada.

Kimberley 1875.

Tu je tudi mnogo Indov, ki so prišli sreče iskat na demantovo polje. Za težka dela ti ljudje niso, ali pa se jim ne poljubi delati. Poprijemajo se le takih del, pri katerih malo trpé ali vendar dovelj zaslužijo. Navadno so kuharji, natakarji, a žene prodajajo ovočje in zelenino. Vsi pa radi zmikajo, prime se jih, kar dosežejo.

Pri Vas imate zimo in leží morda sneg, tu pa je silna vročina. Na srečo imamo vsakega večera nevihto z lijakom, ki nam vzduh nekoliko čistita in ohladita. Na tukajšnjem trgu prodajajo razne stvari, kakoršnih drugej ne vidite z lepega, namreč živo zverino: leve, leoparde, hijene itd. Uni teden so tega blaga postavili na prodajo prav blizu mojega stanovanja. Zverina je bila na verigah, kakor pri Vas psi, ali vendar sem se bal po noči, da se katera ne utrga. Levinjo, leoparda, ogromnega pavijana in dva šakala so kupili za coologiški vrt Kodanjski. Ostalo zverino so pobrali na Angleško.

Vprašali ste me v pismu, ali zapisujem pripetljaje svojega življenja, ali popisujem kraje, po katerih potujem in drugo temu tako. No, velik kos Afrike sem obhodil, marsikaj sem videl in skusil in tudi popisal. Ali menim, da bi ne kazalo natisniti mojih potopisov. Navadno se pišejo potopisi za dobiček in slavo, a jaz ne hrepenim po tem. Prečital sem mnogo knjig te vrste, in tudi vem, kako se spisujejo. Nekaj gradiva se nabere na potu, nekaj se prepiše s spisov drugih potovalcev, vzlasti starejših, ki so uže bolje pozabljeni, nekaj pa se strese iz rokava, da je popis tem mičnejši, ali da vzbuja strah in grozo. Da bi se jaz ponašal z izmišljenimi rečmi, tega me Bog varuj, to pa, kar sem sam skusil na potovanju, zdi se mi premalo zanimivo, da bi čitatelje ščegetalo. Tudi bi moral pisati o tukajšnjih zadevah vse drugače, kakor sporočajo razne knjige in spisi. Skoro vsak piše pohvalno ob Angležih. Angleži so namreč tu najprednejša moč, pisatelji se jim ližejo, ker pričakujejo od njih darov ali drugih koristi, domorodce črnce pa grdijo, ker od njih nimajo česa pričakovati.

Sedaj še par vrstic o tukajšnej vladi. Pisal sem Vam lanskega leta, kako je tu vrelo. Na srečo je dospela z Londona vest, da je guverner odstavljen. No, sedaj smo uže v marcu, ali guverner še vedno sedi na svojem sedežu. Došlo je uže do tega, da ljudstvo ne spoštuje zakonov in se brani davkov plačevati. Guverner ima samo še 16 policajev, ker nobeden ne mara te službe, in ti ne zadoščajo niti za jetnike. Nezavisne novine zelo napadajo vlado. Vrednik se je imel pred par dnevi zagovarjati pred sodiščem. Taka obravna je navadno smešna in vesela. Mnogo poslušalcev se zgrne vkup. Tudi jaz sem šel poslušat. Zagovornik je trdil, da je vrednik resnico pisal, da je toraj nedolžen. Tudi je povedal kar naravnost, da vladarica niti ne sluti, kaj vse njeni uradniki počenjajo in kako gospodarijo. Sodniki so bili v škripcu. Odložili so zadevo, ki bode pred kot ne obležala in zaspala za vselaj.

Zakon velí, da vsak, ki najema na delo Kafre, mora jih zapisati v zapisnik pri gosposki in plačevati po poldrug šiling od moža na mesec. Ali sedaj se nobeden več ne briga za ta zakon. Včeraj je gosposka poklicala 28 claimovih lastnikov, češ, da imajo neoglašene delavce. „Imamo jih“, povedali so, „ali plačevali ne bodemo več od njih.“ In odšli so ne zmenivši se za ugovore sodnikove. Poprej je tajna bila družba „vigilantov“, sedaj uže očitno stopa na dan. Kdor nima svojega orožja, prejme je zastonj, kakor tudi strelivo. Včeraj so imeli „vigilanti“ vojaške vaje prav pred domom guvernerjevim, a policija se ni pokazala. Radoveden sem, kaj bode s tega.

Pripis.

Nezadovoljnost proti vladi raste. Danes so na velikem taboru proglasili, da je vse orožje in strelivo v državnem skladišču občinski imetek. Odprli so toraj magazin in orožje pobrali. Nobeden vladnih ni prišel

*

branit. Pa kaj hote! Premalo jih je. Prav krasen večer imamo. Luna jasno sveti. Na velikem trgu je vse živo. Štiri stotnije se urijo v orožju.

Ravnokar je bil Stransky pri meni. Boji se, da ne bukne ustanek. Vprašal me je, kaj mu je storiti, da ne pride ob imetje svoje. Ima tu domovanje vredno najmanje 1000 liber šterlingov. Težava je svetovati.

Govoré, da pride vojna s Kapskega Mesta. Angleška bi pametnejše storila, ako bi z lepo red napravila, ne pa z grdo. Ako pride vojna, navalili bodo novo breme ljudstvu, ki uže sedaj zelo toži radi visokih plačevanj. Stransky na primer je plačal lani 10 liber šterlingov od svoje trgovine, a letos ima plačati 60 liber.

Mnogi ctaimi so na prodaji, ali nobeden jih noče kupiti. Tudi mene ne veseli več tu biti. Kedar poneha tropiško deževje, ki je letos izredno silno, hočem iti drugam. Sedaj so reke in pritoki v Transvaalu napeti. Mogoče, da Vam dalje časa ne bodem pisal. Na zdravje!

Vaš

C. P.

148.

Beg s Kimberleya.

Keiskamma nad Vaalom 1880.

Prejel sem Vaš list. Tudi Vam hočem povedati, zakaj se mi ni poljubilo v Prago pisati. Gotovo se spominjate zasobnega dopisa, ki sem Vam ga poslal konec oktobra 1874. l. V njem sem nekoliko opisal razburjenost v Kimberleyu proti guvernerju. Tudi sem Vas prosil, da bi tega dopisa ne kazali novinarjem, ker je bilo v njem nekoliko opazk, ki niso bile za javnost.

„Slovan“ je obelodanil ta dopis. Dotično številko so nekateri praški gospodje poslali v Kimberley, da bi tu vedeli, kakošen obrekovalec sem jaz in kake reči sporočam celo o guvernerju v Prago. No, vse žive dni jaz sam nisem poslal niti enega stavka novinarjem za novine. Rečeni članek, da bi me uničil, preložili so na angleški in izročili vredništvu novin „Diamond-News“. Naslov so mu dali: „Poslal z južne Afrike C. P., in obelodanil v „Slovanu“ po O P.“

Konec februvarija 1875. l., prav tistega dne, ko sem bil skončal pismo Vam, čital sem v imenovanih novinah opazko: „Prejeli smo ta dopis (s Prage), ali nam ni jasno, kakov pomen ima. Ne moremo ga natisniti. Vredništvo.“

Nisem slutil, kako nevarno se ta reč mene tiče, kaka burja se nad menoj vzdiga. Čez kaj časa sem prejel na veliko začudenje in s strahom svarilo od znanega uradnika pri sodišču, da so proti meni vložili tožbo, ker sem v nekih českih novinah zelo razžalil guvernerja. Povabilo je uže spisano, jutri zjutraj mi bode vročeno, in ob devetih bode treba priti k gosposki. Ako bi tajil, dejati me hočejo v preiskovalni zapor in potem se obrniti v Prago po pojasnilo.

Zaslišanje bi bilo kratko, kaj pak. Obsodili bi me bili na več let težkega dela na javnih cestah. Takega ponižanja bi vendar ne mogel prenašati, zlasti zategadelj ne, ker imajo kaznjenci železje na nogah tudi pri delu. Uradnik mi je svetoval, naj se nemudoma izgubim iz mesta in se umaknem v državo Oranjsko, da mi povabila ne bodo mogli vročiti. Če mi pa povabilo vročé in bi ne prišel k sodišču, poslali bi koj za menoj tajnega policaja, ki mi gotovo pride na sled, a potem huje záme.

Po dveh popoludne sem prejel svarile, ob štirih sem uže bežal s Kimberleya proti državi Oranjskej, potem v Transvaal in dalje na sever. Tako je. Kar sem Vam pisal o guvernerjih v zemljah zamorskih, vse je gola istina. Ali istina se ne sme pisati ne govorit. Dospel sem v Pretorijo, kjer sem hotel ostati. Zavil sem jo v gostilnico, da bi se malo poživil z jedjo in pijačo. Na mizi so ležale razne novine, tudi kimberleyski list „Government-Gazette“. Dihtivo sem segel po njem, da bi izvedel, kaj je novega v Kimberleyu. Zagledal sem svoje ime. Zapustivši Kimberley sem potoval kot Rus z izmišljenim imenom. Zapazivši toraj pravo svoje ime v listu, bil sem jako radoveden, kaj je napisano o meni. Vsa ta reč se mi je tako vtisnila v spomin, da je nisem pozabil še danes ne. Čital sem to-le:

„S sodnega dvora v zemlji Grikvov.

Viktorija, po Božjej milosti kraljica spojenih kraljevin Velike Britanije in Irske, čuvajka prava.

Šerifu provinciji Zapadne zemlje Grikvov, ali njegovemu zakonitemu namestniku. Pozdrav.

Povabilo gospodu C. P., ki je poslednji čas stanoval v Kimberleyu, da bi se dostavil k slavnemu sodnemu dvoru za zemljo Grikvov v Kimberleyu dne 10. junija 1875. l. ob desetih dopoludne.“

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Deželni zbor kranjski.

(Dalje.)

C. kr. deželna vlada in c. kr. okrajno glavarstvo zo okolico Ljubljansko spričujeta lahko neizmerno bedo, ki jo prouzročujejo povodnji skozi več let na Ljubljanskem močvirji.

Posebno letos večina močvirskih posestnikov ne bo dobila prav nobenih pridelkov, kajti spomladi pokončala je povodenj zimsko setev niži ležečega močvirskega ozemlja popolnoma, povodenj, ki je nastala po leti med 24. avgustom in 3 septembrom, ugonobila je ravno tako popolnoma pomladansko in letensko setev, meseca oktobra pa ubogi barjan kar ni prišel iz povodnji, ker je deževalo neprenehoma več ko 25 dni.

Zimska setev je gotovo uže zdavnej zgnjila. Škoda, katera se je prej skoraj vsako leto cenila na 100.000 gld. in čez, znaša letos veliko nad 200.000 gld. Za prizadete reveže, ki nimajo niti semena niti kruha. nabira se po vsi deželi. Dežela bode pripomogla kolikor le mogoče, pričakuje se pa v ta nemen tudi kar največ izdatne državne podpore.

Te okolščine označijo to osuševalno vprašanje kot čez vse nujno, kar je tudi to leto zborujoča enketa pripoznala v sledečem sklepu:

„Enketa je preverjena, da je nasvetovana osuševalna, odnosno zagradbena dela treba kar najhitreje pričeti zaradi velike nevarnosti, ki preti močvirskem ozemlji po povodnji“.

Načela o navadnem skladu določujeta §§ 41 in 42 deželnega zakona z dné 23. avgusta 1877. dež. zak. št. 14. Ker pa gre za to, da se pokrijejo troški v okroglem znesku 1,400 000 gld., h katerim skladati z večjimi doneski je gotovo tudi dolžnost države in dežele, in ker so osuševalna dela izvanredno nujna, priporoča se v tem slučaji, določiti sklad zakonitim potom.

Da bi se gledé sklada med udeleženci in deželo zadobila načelna podlaga, sklical je deželni odbor na 16. dan meseca septembra enketo, ter povabil po dva zastopnika močvirskih posestnikov, mesta Ljubljanskega, c. kr. deželne vlade, ter c. kr. okrajnega glavarja za okolico Ljubljansko. Zastopnika c. kr. deželne vlade in c. kr. okrajni glavar so izrekli, da nimajo nikakih višjih ukazov, da pa hočejo to stvar po vsih svojih močeh podpirati; naravno je, a tudi vsi drugi zastopniki niso mogli ničesar gotovega obljubiti.

Deželni odbor je naročil stavbinskem uradu, da je na podstavi večje, oziroma manjše koristi skladovnikov, zdelal načrt o posameznih doneskih, katerega so končno vsi udeleženi zastopniki soglasno načelno potrdili.

Ta načelno odobreni nasvet ima ta namen:

1. prositi c. kr. vlado za 50 % državni donesek ter podpore za močvirske posestnike;

2. močvirskim posestnikov naložiti donesek 28 %, vendar pa v njih korist všteti v ta donesek močvirski osuševalni zaklad, v kolikor je na razpolaganje:

3. določiti deželni donesek z 12 % in

4. donesek mesta Ljubljanskega z 10 % vseh troškov s približno 1,380.000 gld.

Te nasveti se utemeljujejo tako-le:

k 1. Deželni odbor podpira ta nasvet s tem, da se sklicuje na to, kar je bilo uže prej povedano. Dalje se povdarja, da z ozirom:

a) na troške v znesku 1,380.000 gld;

b) na osuševalno veliko ozemlje, ki ima 25000 oral njiv in travnikov;

c) na izvrstno pripravnost močvirja za izboljšanje, dalje

d) na velike druge potrebščine, za katere morajo skrbeti dežela in drugi skladniki pri vsem tem, da so njih denarstveni viri do kraja oslabljeni;

e) gledé na to, da je uže po izboljševalnem zakonu dovoljeno, dajati doneske do 50% in da se je pri večjih elementarnih nezgodah vedno še dovolila višja državna podpora, n. pr. za Tirolsko z zakonom z dne 13. marcija 1883, drž. zak. št. 31, pri deželnem donesku 2,911.600 gld. državni donesek 7,382.600 gld. ter razen z državnim zakonom z dné 30. oktobra 1882, drž. zak. št. 152, dovoljeno državne podpore 500.000 gld. še daljna državna podpora v enakem znesku 500.000 gld., dalje po potrebi neobrestna od 1. januvarija l. 1886. naprej v 15 enakih letnih obrokih povračilna predplačila do 1,500.000 gld. Ravno tako pripomore država vsled zakona z dné 6. junija 1882, drž. zak. št. 68, na korist gotovo v dobrem gmotnem stanji se nahajajoče dežele Dolnje-Avstrijske k troškom uravnave reke Dunave po tej deželi v skupnem znesku 24 milijonov skozi 21 let z vsakoletnim doneskom 700.000 gld., ter se je odrekla letnega dohodka 300.000 gld., tako da znaša državni donesek 21 milijonov.

V predležečem slučaju namerava se odstraniti skorej da vsako leto brez izjeme ponavljajočo se povodenj, ki napravi pri 25000 oralih posebno dobre zemlje vsako leto nad 100.000 gld. škode. Vsled tega pričakuje deželni odbor prav gotovo 50 % državnega doneska.

Razen tega prosi primerne podpore od c. kr. državne uprave za močvirske posestnike ter utemeljuje to tako-le;

k 2. Po odobrenih načrtih namerava se z načrtanimi osuševalnimi deli znižati povodenj (veliko vodo) tako, da bo ½ metra pod ilovično plastjo, ki se nahaja pod šoto. Iz tega sledi za močvirske posestnike opravičena nada, da bodo na ta način povodnji močvirja trajno odstranjene. Če se enkrat to doseže, potem bodo zemljišča na močvirji ležeča veliko več dohodka dajala ter bodo po zvršenih izboljševalnih delih (po napravi jarkov ter njih vzdrževanji, dalje z namakanjem) postala najrodovitnejši svet za njive in travnike. Vender bi se človek samega sebe vedoma motili, ako bi pričakoval, da se tak vspeh mora doseči prej ko se zvrše nameravane poglobočitve. Nasprotno nij dvomiti, da bodo povodnji nasledke opustošenja kazale še toliko let, kolikor se jih bo določilo za zvršitev napominanih osuševalnih, oziroma zagradbenih del.

Zaradi tega pa se ne bo smelo prezreti, da se za čas teh del omeji donesek močvirskih posestnikov na najnižjo svoto. Pred vsem je podpisani deželni odbor z vsemi, pri zadnjem posvetovanji zastopanimi udeleženci tega mnenja, da bi tudi c. kr. državna uprava pritrdila, da se močvirski zaklad, ki znaša po računu konec 1888. l. 87.070 gld. 70 kr., porabi v kolikor se ne potrebuje za druge take namene, na račun doneska močvirskih posestnikov.

Gledé vprašanja, koliko močvirski posestniki morejo dati, je mnenje strokovnjakov, da je najvišji opravičeni in mogoči donesek, ki je zahtevati, znesek 40 gld. od

vsakega hektara. Od tega zneska porabiti bi bilo 25 gld. za poglobočitve, namenjene za boljše odvajanje velike vode, 15 gld. pa za druge še potrebna izboljševalna dela.

Če se vzame, da bodo močvirski posestniki res mogli toliko dajati, iznašal bi potem njih donesek 28% vseh troškov, toda s to omejitvijo, da bi ga skladovniki ne glede na močvirski zaklad, o katerem se pričakuje, da bo v večjem delu na razpolaganje, še le pričeli uplačevati po preteku predvidoma pet let trajajoče stavbinske dobe, in sicer v prej določenih letnih obrokih. Zaradi tega pa je podpisani deželni odbor primoran prositi, da bi visoka c. kr. državna uprava močvirskim posestnikom dovolila neobrestno v 20 do 25 letnih obrokih povračilno posojilo v okroglem znesku 300.000 gld.

K 3. Deželni prispevek se je z ozirom na 10% skladovni donesek mesta ljubljanskega, ki se je določil v tem odstotku zaradi koristi, katere bo imelo to mesto neposredno od osuševalnih del, proračunil na 12%, torej v takem znesku, katerega bi dežela zmogla le v petih stavbinskih letih. Dežela bode namreč pripomogla za lokalno železnico Ljubljana-Kamnik s sklenenim doneskom 70.000 gld., potem za zgradbo Dolenjske železnice s sklenenim doneskom 500.000 gld.; dalje ji bo treba dati za zgradbo deželnobranske vojašnice 224.000 gld., za zgradbo nove bolnice 500.000 gld., kakor tudi za uravnavo stranskih pritokov reke Ljubljanice, potem hudournikov Vipavske doline itd. v kratkem času potrebnih 100.000 gld. Iz teh nikakor še ne do zadnje navedenih svot, katere bo izplačati iz deželnega zaklada, je brezdvomno dokazano, da je preračunjeni 12% donesek na vsak način najvišja svota, ki jo dežela more dati.

K 4. 10% donesek mesta Ljubljanskega preračunil se je z ozirom na razloček 220.000 gld. med prvim in tako zvanim alternativnim načrtom, ter se je pri tem tudi uvaževalo, da bodo obrežni zidovi, ki se bodo zgradili za olepšavo in v izboljšanje zdravstvenih razmer mesta Ljubljanskega, vsled poglobočitve struge Ljubljanice prouzročili mestu več troškov za kanalizacijo, dalje, da je mesto uže več takih obrežnih zidov zgradilo ob lastnih troških, da je veliko stanovalcev v mestu, ki morajo uže skladati od svojih posestev, ki jih imajo na močvirji, in končno oziralo tudi na § 42 deželnega močvirskega zakona z dné 23. avgusta 1877. dež. zak. št. 14. ki se glasi: „Dolžnost Ljubljanske mestne občine je, da vzdržuje in trebi znotraj pomerija deželnega glavnega mesta reko Ljubljanico in pa njeno pritočnico Gradaščico, kakor tudi dolinsko zatvornico med Golovcem in med Gradom v varstvo Gruberjevega kanala, v kolikor privatnopravne obveznosti ne vtemeljujejo kakega izjemka.“ Iz vseh navedenih razlogov znižal, oziroma določil se je donesek mesta Ljubljanskega torej tako, da znaša 140.000 gld. (10%).

Glede razdelitve doneskov močvirskih posestnikov se omenja, da bi bilo brezdvomno prav in pravično, da se ne razdele po davkih, in sicer zaradi tega, ker imajo posestniki višje ležečih in torej povodnji in mrazu manj izpostavljenih in zaradi tega višje obdačenih zemljišč na močvirji manj koristi od nameravanih osuševalnih del, kakor posestniki nižje ležečih in torej v večji nevarnosti nahajajočih se zemljišč. Zaradi tega pa tudi ne gre, da bi se od prvih zemljišč zahteval večji donesek, kakor od onih, glede katerih se pričakuje izdatno izboljšanje. Pač bi bilo pa pravično, da se pri zemljiščih, ki dajo več dohodka in od katerih se torej tudi več davka plačuje, od enake mere površja zahteva tudi enak donesek, kakor pri manj rodovitnih, vendar pa izboljšanja bolje potrebnih zemljiščih.

Glede časa, v katerem naj bi se osuševalna dela zvršila, izrekli so zvedenci c. kr. stavbinskega urada v Ljubljani ter deželnega stavbinskega urada soglasno, da bi se v prvem letu zvršila vsa pripravljalna dela, v drugem in tretjem letu naj bi se poglobočila struga reke Ljubljanice po mestu, v četrtem in petem letu pa, da bi se poglobočila struga cesarskega grabna, taka da bi se za vsa dela potrebovalo pet let in da bi se potem tudi vplačanje doneskov porazdelilo na pet, oziroma 6 let.

Po stanji, v katerem se to vprašanje zdaj nahaja, deželnemu odboru v predloženem načrtu zakona ni bilo mogoče določiti gotove stavbinske dobe, kakor tudi ne navesti za posamezne skladovnike po stavbinskih letih določenih doneskov.

To in vse druge podrobnosti morajo se marveč pridržati dogovoru, katerega bota c. kr. državna uprava in deželni odbor sklenila, zaslišavši prej druge skladovnike.

Podpisani deželni odbor ima nasvete, ki jih tu stavi, z ozirom na posebno nujnost tega važnega gospodarskega vprašanja za prvi korak, katerega je udeležencem treba storiti, da se zvrše uže toliko časa zaželjena osuševalna dela ter tako odstranijo povodnji ljubljanskega močvirja. Zatorej jako priporoča sledeče nasvete slavnemu deželnemu zboru, da jih temeljito pretresuje ter o njih primerno sklepa.

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Priloženemu načrtu zakona se pritrdi;

2. deželnemu odboru se naroča, storiti brez odlašanja potrebne korake pri visoki c. kr. vladi, da izposluje pri visoki c. kr. državni upravi ustavnim potom:

a) državno podporo, znašajočo 50% vseh troškov;

b) neobrestno posojilo v znesku 300.000 gld. za močvirske posestnike;

c) oproščenje od kolekov in pristojbin glede listin in pravnih opravil, ki bi bila potrebna vsled tega podvzetja;

d) privoljenje, da se sme razpoložljivi del obstoječega močvirskega zaklada na račun doneska močvirskih posestnikov porabiti, tako da bode s priloženim načrtom zakona nameravano osuševanje močvirja

zagotovljeno, da se bodo dela ako mogoče pričela leta 1890. ter zvršila v teku naslednjih štirih let.

3. Deželni odbor se pooblašča, da zaslišavši druge udeležence sklene z visoko c. kr. državno upravo v smislu sklenenega načrta deželnega zakona za zvršitev izboljševalnega dela potrebni dogovor in da torej stori potrebne korake, pri tem najskrbnejše varujoč koristi dežele in izboljševanja.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Primorski Slovenci. Ko je baron Pretis dobil modro polo, pričakoval je vsakdo, da se politična uprava na Primorskem spremeni koreniti, ker jasno je bilo vsakemu, da je narekavala to važno osebno premembo skrb za avstrijske državne interese. Za tržaško namestniško mesto je teško najti na vse strani sposobne osebe, toda, ko je Pretis odšel, sodil je vsakdo, da ima vlada že zbranega mu naslednika. Pokazalo pa se je, da ni bilo tako, ker izročilo se je začasno vodstvo namestništva Pretis-ovi desnici, dvornemu svetovalcu Rinaldiniju, in takrat se je reklo, da pač ni mogoče tikoma pred volitvami v deželni in mestni zastop postaviti na tako odlično mesto moža, kateremu bi očividno prvi politični korak, vodstvo, volitev moral spodleteti in ga s tem spravil ob veljavo. Rinaldini vodil je torej mestne volitve tržaške. Ali je ta korak imel kaj vspeha ali mu je spodletel? Ves političen svet trdi, da mu je ta korak popolnoma spodletel in sicer so o tem vprašanji čudovito soglasni slovenski in laški tržaški glasovi in prav tako tudi patrijotični nemški časniki in politiki, le tržaški vladni glasovi trdijo, kako sijajno se je obneslo postopanje Rinaldinije-vo, da je bil po teh volitvah sijajno pokopan iridentizem v Trstu in videti je, da je osrednja vlada v Beču te tike tržaške sprejela za prave zlate, ker Rinaldini postal je pravi c. kr. namestnik v priznanje njegove izredne spretnosti, izredne zato, ker je plačilo mu pripoznano za to delo izredno veliko.

Po volitvah ostalo je v Trstu lepo vse pri starem, stari mestni zastop (deželni zbor), stari župan (dež. glavar), stari njegov namestnik, stara tržaška lahonska politika, edino, kar je bilo novo, bil je nagovor namestnikov na novo potrjenega župana, v katerem izreka, da Trst mnogo podpor potrebuje od države in da si mora zato prizadevati, da si pridobi dobre razmere z vso državo. (Bivši in sedaj zopet potrjeni mestni župan bi o tem lahko povedal kaj več in dr. Smolka tudi.) — No in kaj je odgovoril spreobrnjen župan Bazoni na to? odgovoril je slovesno, da Trst mora čuvati najskrbnejše svojo latinsko narodnost in zažugal je z brezozirno strogostjo onim (slovenskim) agitatorjem iz okolice, ki bi hoteli motiti to prizadevanje. Upamo, da vsaj vlada ne bode preslišala tega pretenja nasproti domoljubnim Avstriji zvestim slovenskim okoličanom. Primorskim Slovencem pri tej priliki kličemo: Čujte in pazite in glasite se na pravem mestu! Vigilantibus jura!

— **Shod slovenskih poslancev v Ljubljani.** Ker se je od nekaterih gospodov poslancev izrekla želja, da bi se sklical shod slovenskih poslancev tekom t. m., razgovarjali so se vsled vabila klubovega predsednika o tem vprašanji v Ljubljani bivajoči deželni poslanci in so z ozirom na sedanji politični položaj in na kratek čas do otvorjenja državnega zbora sklenili, da se shod izkliče ob Veliki noči.

— **Jezičnik, XXVII. leto,** s katerim je gospod pisatelj profesor J. Marn letos pomnožil dolgo vrsto zanimivih spisov svojih, ima naslov „Svitoslav i Danica“ Monsignora Luka Jerana (Svitoslava) kaže nam o tej knjigi gospod pisatelj v zvesti naravni sliki tako, da prihodni pisatelj našega narodnega razvoja nahaja v tej knjigi bogato gradivo, s katerim je do pike zvesto risano delovanje neumorno in nesebično delujočega železno značajnega moža — gospoda Svitoslava, ki sicer sam ponižen in skromen, vse hoče storiti tako, da bi se njegovo ime ne imenovalo in da bi svet ne čul o njegovi dobrotljivosti.

— **Knjižnica družbe sv. Cirila in Metoda,** IV zvezek. Junaki, I. knjižica, je naslov 88 strani obsegajoči ravnokar rasposlani knjižici družbe sv. Cirila in Metoda. Junakov Slovencev kaže nam knjižica, ki je enako v čast vodstvu družbe, kakor pisatelju gosp. Fr. Hubad-u — 24 v prav toliko krajših ali daljih povestih, katerim je na čelo postavljena lepa slika blejskega jezera, vmes dodana slika: „Ernest železni pred Radgono“. Gorko priporočamo to knjigo naši mladini, pa tudi odraslim ne samo Slovencem, temveč posebno še političnim nasprotnikom, da se iz živih dogodb prepričajo, kako živo v krvi je domoljubje Slovencem, pa tudi družbi sv. Cirila in Metoda, katero nasprotniki tako radi obrekujejo.

— **Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda** imelo je dne 8. tm. pod predsedstvom gospoda prvomestnika prof. Tomo Zupan-a svojo 32. sejo, pri kateri je bilo navzočih 6 odbornikov ter je g. prvomestnik naznanil, da je IV. zvezek knjižnice „Junaki“ zgotovljen ter se bode prodajal po 25 kr.

— **Gosp. Jaka Zabukovec,** c. kr. računski revident, praznoval je dne 11. t. m. 40letnico svojega službovanja. Z veseljem čestitamo!

— **Gosp. Jurij Deisinger,** trgovec in člen mestnega odbora in krajnega šolskega sveta v Škofji Loki, umrl je tam dne 10. t. m.

— **Odbor za Fr. Erjavčev spominek** polaga račun o nabranih doneskih 2651 gld. 12 kr., o vsih troških 844 gld. 61 kr., kot ustanova za hčerki Erjavčevi ostane 1810 gld., od te svote dobivate hčerki vsaka polovico obresti, s 24 letom pa vsaka polovico glavnice. Oskrbovanje ustanove pristaja „Goriški ljudski posojilnici“ even-

tuelno „Matici Slovenski“ skupno z varuhom ml. hčerk g. Fr. Ferfiliom.

— **Vreme.** Še le četrti dan je, odkar je z Ljubljane zginila stalna megla in se po dnevi zopet vidi solnce. Gorkota nastane deloma v popoludanskih urah in sega do 5 stopinj, sicer pa gorkomer kaže 2—3 ° mraza. Sneg je še po mestu in po polji, vendar pa je že mnogo kopnega.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. Na dunajski borzi (trgu za javna dolžna pisma) je zadnje tedne cena šla urno na kviško tako, da na priliko naša enotna papirnata renta, za katero se od 100 gld. imenske vrednosti na leto plačuje po 4 gld. 20 kr. obresti, danes že stane 88 gld. 40 kr., naši državni papirji ne donašajo toraj več 5% obresti, kar je znamenje velikega zaupanja, ki ga uživa naša država in pa dokaz splošnega zaupanja v evropejski mir. Onim igralcem na borzi, ki žele niske cene v svoje namene, to naravno ni všeč, zato si izmišljujejo vsakovrstnih novic, katere bi mogle iznemiriti občinstvo, gotovo da tem virom ima se pripisovati novica, ki se je minule dni naznanjala preko Francoske po Evropi, kakor, da bi se nameraval naš cesar odpovedati vladarstvu. Ni nam treba dostavljati, da so to novico po vsem svetu takoj spoznali za raco in da je ni vrjel nihče.

Na Dunaji se je mudil te dni ogerski pravosodni minister Silagy in tudi to se je porabljalo v podporo pred omenjene race, samo, da se je zasukala tako, da se namerava nasledništvu odpovedati nadvojvoda Karol Ludvig svojemu starejšemu sinu na korist. Tudi to je dobro znano, kje se rode take race. Ves svet namreč ve, da je nadvojvoda Karol Ludvig strogo konservativen in katolišk značaj, liberalnim krogom tak cesar naslednik ni povolji in zato si skoraj vsakih par mesecev po enkrat zmislijo tako novico, kakoršna bi ugajala njihovim željam.

Ogerski pravosodni minister bil je nekaj dni na Dunaji, poklonil se je med drugimi tudi on povodom novega leta, sedanjemu prestola-nasledniku nadvojvodu Karolu Ludoviku, posel, ki ga je imel pa — pravijo poluradna poročila — bil je v tem, da se je z avstrijskim pravosodnim ministrom posvetoval o načelih novega vojaškega kazenskega zakona.

Razprave v konferenci Čehov in Nemcev v ministerskem predsedništvu se nadaljujejo in videti je, da so do sedaj imele že dejansko nekoliko vspeha glede razdelitve deželnega kulturnega sveta, gledé druzih vprašanj pa se je nabralo zadosti gradiva in doseglo se je deloma tudi pojasnila. Bistvo pa se po sklepu konference vedno ima za tajno, toraj so verodajna sedaj samo uradna poročila, ki pa zadevajo samo čas in predmet razprav.

Hrvatski deželni zbor je pretrgan za mesec dni zaradi bolezni influence.

Ogerska. — Dne 11. tm. pričelo se je zopet zborovanje državnega zbora in nadaljuje se budgetna razprava o proračunu trgovinskega ministerstva. Strastno se je govorilo za lastno ogersko brodarsko podonavsko društvo, napadov na ministerskega predsednika pa do sedaj še ni bilo. Časniki so poročali, da bi bil cesarjev adjutant nadžupanu Peštanskemu Rath-u pismeno naznanil, kako neprijetna je bila cesarju novica, da namerava Budapešt Košut-a izvoliti za svojega častnega meščana, in da cesarja ne bode nikdar več tje, ako se to res zgodi. Morebiti je to nekoliko pomagalo, resnica pa je, da je Tisza napravil z neodvisno stranko premirje za nekaj časa, s tem da je obljubil načrt domovinskega zakona predložiti v kratkem tako, da pride takoj za budgetom v razpravo v državnem zboru. Napadi na Tiszo imajo slediti sedaj pri razpravi o finančnem zakonu.

Ruska opozorila je po svojih zastopnikih vlade, ki so podpisale Berolinsko mirovno pogodbo, da se z zajemom Bolgarske vlade, s katerim je zastavila dohodke svojih železnic, krha ona pogodba, ker za vojne stroške, ki so vrniti Ruski, ne preostaja zadostne zastave. Bolgarska vlada je neki na to odgovorila, da je Ruska že nekaj let prostovoljno ustavila sprejemanja dogovorjenih svot v Bolgariji za one stroške. Avstrijska in Angleška ste se ve da, tudi pri tem vprašanji na strani Bolgarske, Bismark pa podpira Rusko.

Angleška je Portugalski hudo zažugala glede onega ozemlja v južni Afriki, do katerega si Angleška prilastuje pokroviteljstvo. Portugalska je na to odjenjala, nastala je pa v Lisabonu ministerska kriza, ker ministerstvo, ki že posluje 5. leto dalo je ostavko. Francoski listi zarad tega ravnanja angleško vlado ojstro napadajo.

Španska. — Vsled obolenja mladega kralja odložena je ministerska kriza. Kraljica Kristina se ne gane od postelje kraljeve in trdi se, da se kraljica že nad teden dni ni slekla, da bi šla k počitku. Ljudstvo občuduje toliko materno ljubezen. Po naznanilih zadnjih 4 dni pa se tudi zdravje kraljevo toliko boljša, da se sme nadejati, da Bog ohrani dragoceno življenje mladega kraljiča.

Žitna cena

v Ljubljani 8. januvarija 1890.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 66 kr. — banaške 7 gold. — kr. turšice 4 gold. 87 kr. — soršice 4 gld. 55 kr. — rži 4 gold. 71 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — ovsa 3 gold. 09 kr. — ajde 5 gold. 20 kr. — Krompir 3 gold. 03 kr. 100 kilogramov.

V Kranji.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilog. 44 kr.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.